

Ewa Andrysiak

Katedra Informatologii i Bibliologii
Uniwersytet Łódzki
e-mail: eandrysiak@kp.kalisz.pl

Ewa Obata

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
im. Prezydenta S. Wojciechowskiego w Kaliszu
e-mail: ewa132@autograf.pl

[Nowe Ogólnopolskie Forum Bibliotek Pedagogicznych „Czytelnictwo – nowa jakość” (Kraków, 16–17 czerwca 2016 r.)

DOI: <http://dx.doi.org/10.18778/0860-7435.24.11>

Po raz czwarty w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Hugona Kollątaja w Krakowie odbyło się w dniach 16–17 czerwca 2016 r. (pod nieco zmienioną nazwą) tak ważne dla środowiska nauczycieli bibliotekarzy Nowe Ogólnopolskie Forum Bibliotek Pedagogicznych¹. Jego temat *Czytelnictwo – nowa jakość*, znakomicie wpasowuje się w Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa wyznaczony na lata 2016–2020. Zgodnie z planem Ministerstwa Edukacji Narodowej ma on m.in. poszerzyć zakres działań bibliotek pedagogicznych, by jeszcze intensywniej pełniły one rolę placówek organizujących i prowadzących wspomaganie szkół.

W forum udział wzięli przedstawiciele 34 bibliotek pedagogicznych oraz 5 ośrodków i instytucji naukowych. W progu biblioteki witała ich uczennica w stroju krakowskim. W holu placówki prezentowana była wystawa ekslibrisu

¹ Poprzednie edycje odbywały się pod nazwą: Ogólnopolskie Forum Bibliotek Pedagogicznych.

polskiego zorganizowana dla uczczenia 500-lecia ekslibrisu polskiego, pokazująca historię znaków własnościowych, których motywem przewodnim była książka.

Organizatorem konferencji była Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie, honorowym patronatem spotkanie objął Jacek Krupa (Marszałek Województwa Małopolskiego), a po powitaniu uczestników spotkania przez Annę Piotrowską (dyrektor PBW), otwarcia dokonała Agata Suszczyńska (zastępca dyrektora Departamentu Edukacji i Kształcenia Ustawicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego), która mówiła m.in. o projekcie „Małopolska chmura edukacyjna”, mającym pobudzić do współpracy wiele ośrodków oświatowych, w tym biblioteki pedagogiczne, by wypracować nowy wymiar nauczania.

Panel pierwszy konferencji poprowadził prof. Zdzisław Pietrzyk (dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej), a wykłady zainaugurował gość honorowy forum, prof. Jacek Wojciechowski (długoletni dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie oraz wykładowca w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie). Tematem jego wystąpienia był *Stan czytelnictwa i komunikacji cyfrowej*. J. Wojciechowski przybliżył wyniki badań, wskaźniki i porównania dowodzące, iż skala czytelnictwa w Polsce nie odbiega zbyt od norm europejskich. Podkreślił również, że czytanie tekstów w Internecie osłabia percepcję, dlatego do prawidłowego rozwoju człowieka i jego kształcenia konieczna jest tradycyjna książka. Drugi gość honorowy Janusz Kostecki (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), przedstawił referat *Czytelnictwo książek w Polsce. Jak «czytać» wyniki badań*. Wypowiedź ta obejmowała zagadnienia związane z techniką badań czytelnictwa, opracowywanymi sondażami oraz interpretacją statystycznych wyników czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Kolejną prelegentką była Sylwia Czacharowska (dyrektor Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej w Olsztynie), która w wystąpieniu *Czytanie – tradycja a współczesność* na podstawie analiz i statystyk czytelnictwa lektur w szkołach oraz osobistych doświadczeń postawiła tezę, że to od szkoły zależy kultura czytania, a także kwestia, czy kultura książki przetrwa. S. Czacharowska stwierdziła, że szkoła powinna uczyć i wychowywać, ale też przy zmianach cywilizacyjnych we współczesnym świecie powinna opierać się na książce i wychodzić z inicjatywą jej powrotu. W dyskusji na koniec panelu odniesiono się m.in. do zakupów tradycyjnych książek ze środków Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa, sondażowych badań czytelnictwa, braku ich wiarygodności i zachowania ostrożności w badaniach.

Moderatorem drugiego panelu był dr hab. Andrzej Kaliszewski (Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego), zaś pierwsza z komunikatem pt. *Edukacja czytelnicza, promocja czytelni-*

cza w działaniach Ośrodka Rozwoju Edukacji w latach 2014–2016 wystąpiła Agnieszka Pietryka, koordynator współpracy w sieci na rzecz promocji czytelnictwa. Referentka przedstawiła działania wdrażane w bibliotekach pedagogicznych i w ośrodkach doskonalenia nauczycieli w ostatnich latach, a wśród nich: lobbing na rzecz wizerunku bibliotek w środowisku edukacyjnym, angażowanie się księżnic w ogólnopolskie wydarzenia i akcje edukacyjne, różnego rodzaju szkolenia, sieci współpracy i samokształcenia oraz wspomagające materiały edukacyjne i publikacje. Doktor Magdalena Wójcik (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego) omawiała *Nowe pomysły na promocję czytelnictwa – stan badań i przykłady dobrych praktyk*. Prelegentka przeprowadziła analizę na temat metod i technik promocji czytelnictwa, przytaczając przy tym wiele ciekawych przykładów wdrażanych w polskich i zagranicznych bibliotekach, m.in.: powszechne akcje popularyzujące książkę (np. Cała Polska Czyta Dzieciom, Narodowe Czytanie, Noc Bibliotek), imprezy plenerowe i biblioteczne (np. Odjazdowy Bibliotekarz, czytelniane pikniki rodzinne), konkursy, wystawy, dyskusyjne kluby książki, gry, promocje w mediach społecznościowych; podkreśliła, że promocja działań biblioteki nie ogranicza się tylko do jej czytelników. Kolejna wypowiedź, Aleksandry Więk (Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie), dotyczyła *Znaczenia i form promowania czytelnictwa w bibliotece uczelnianej na przykładzie Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie*. Referentka proponowała słuchaczom opracowywanie planów działania bibliotek na rzecz promocji czytelnictwa oraz korzystanie przy tym z najnowszych innowacji technologicznych, takich jak: internetowe blogi, serwisy społecznościowe i inne aplikacje, przedstawiła również, w jaki sposób radzi sobie w tej kwestii Biblioteka Główna UP. Kontynuując zagadnienie, dr Dagmara Kawoń-Noga (dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu; Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu), omówiła *Wybrane zagadnienia kultury czytelniczej nauczycieli – w świetle badań przeprowadzonych w województwie opolskim*. Z przedstawionych przez nią wyników analiz widać, że przedstawiciele tej grupy zawodowej plasują się na wyższym poziomie niż inni Polacy, czytają przede wszystkim beletrystykę, a z literatury branżowej: pedagogikę i metodykę; są też najlepszymi sprzymierzeńcami w działaniach promocji czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży. Na temat *Wspomagania do czytania* wypowiadała się Maja Wilczewska-Wojczyszyn (Wojewódzki Ośrodek Metodyczny Biblioteki Pedagogicznej w Gorzowie Wielkopolskim). Referentka omówiła wiele sposobów promowania literatury i kształtowania nawyków czytelniczych, które mogą pomóc przy wspomaganianiu szkół i placówek oświatowych, a wśród nich: warsztaty pod hasłami „Skąd się bierze książka?”, „Papierowy teatr Kamishibai”, „Gimnastyka głów” czy „Gaśienica bawi i uczy”. Dała także przykłady

form promowania czytelnictwa w gorzowskim WOM: Klub Czytających Rodzin „Przystanek Czytankowo” i „Bajkownia”; projekt „Z książką w miasto”, czyli czytanie w różnych formach i różnych miejscach; np. na stadionach, skwerach, w tramwajach, na schodach lub w galeriach handlowych czy czytanie w nocy („Nocnym szlakiem kulturalnym”). Ostatnia w tym panelu wystąpiła Dorota Fortuna (Biblioteka Narodowa w Warszawie), zapoznając uczestników forum z *Academicą – cyfrową wypożyczalnią międzybiblioteczną publikacji naukowych*. Projekt realizowany w latach 2010–2014 przez Bibliotekę Narodową, której partnerem była Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa działa nadal i otwarty jest dla bibliotek na terenie Polski. *Academica* oferuje bezpłatne korzystanie z ponad 620 tys. pozycji z domeny publicznej, ponad 950 tys. publikacji chronionych prawem autorskim, w tym ponad 2,100 tytułów czasopism naukowych. Powiększające się stale poprzez digitalizację zasoby dają możliwość błyskawicznego dostępu do setek tysięcy współczesnych publikacji pełnotekstowych.

Pierwszego dnia konferencji organizatorzy zaproponowali uczestnikom udział w warsztatach: *Sztuka teatralna na papierze... Wykorzystanie Kamishibai do zajęć z elementami bajkoterapii* oraz *Wykorzystanie potencjału gier miejskich i technologii mobilnych do promocji biblioteki i czytelnictwa* a wieczorem spektakl Teatru Ludowego pt. *Sarenki* Tomáša Svobody na Scenie Pod Ratuszem.

Drugiego dnia forum moderatorem pierwszego panelu był prof. UW dr hab. Krzysztof Walczak z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa oraz dyrektor Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu. Obrady rozpoczęła Katarzyna Sendeka z warszawskiego wydawnictwa „Egmont”, która w wystąpieniu pt. *Czytanie – nowa jakość. Nie zmuszajmy dzieci do czytania* mówiła o książkach edukacyjnych i literackich dla dzieci z serii „Czytam sobie” (m.in. *Elementarz współczesny*). Gwarancją „Egmontu” jest dobra jakość książek, zapraszani do współpracy najlepsi pisarze i ilustratorzy, a celem wydawnictwa pobudzanie dziecka do samodzielnego czytania. Kolejny referat, *Promocja książki i czytelnictwa w działaniach kaliskiej biblioteki pedagogicznej*, przygotowany został przez prof. UŁ dr hab. Ewę Andrysiak i mgr Mariannę Marciniak z Książnicy Pedagogicznej im. A. Parczewskiego w Kaliszu, a wygłosiła go pierwsza z wymienionych. W referacie przedstawione zostały działania, które już od wielu lat przynoszą efekty bibliotekom, a ukierunkowane są na popularyzowanie idei czytania. Wśród inicjatyw kaliskiej książki można wymienić: czynny udział w ogólnopolskich akcjach „Narodowe Czytanie”, „Noc Bibliotek”, promocje książek, wystawy („Motyw sakralny w ekslibrisie”, „Kalisz w grafice Czesława Wosia”), czy wystawki tematyczne (w galerii na wieszaku „Pan spotkał Panią, czyli ogłoszenia matrymonialne 1904–1930” – z kaliskich czasopism lub „Tytułu nie pa-

miętam, ale okładka była czerwona...”). Książnica Pedagogiczna współpracuje także z wieloma szkołami i przedszkolami, z Uniwersytetem Trzeciego Wieku, Towarzystwem Przyjaciół Książki i Kaliskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk, wydaje czasopismo „Bliżej Biblioteki”. Z tematem *Organizacyjne uczenie się a promocja czytelnictwa w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej w Elblągu – refleksje praktyka* wystąpiła Elżbieta Mieczkowska, dyrektor tej placówki. Jej wypowiedź koncentrowała się na problematyce przygotowania kadry do zespołowej refleksji, ocenie dokonań, tworzeniu wizji, zasadach postępowania oraz doskonaleniu pracowników z uwzględnieniem korzyści dla placówki i klienta. Twórcze pomysły na promocję czytelnictwa prezentowały również Anna Aleksandrowicz i Marzena Szafińska-Chadała z Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Zielonej Górze, autorki referatu *Promocja czytelnictwa w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. M. Grzegorzewskiego w Zielonej Górze*. M. Szafińska-Chadała przytoczyła szereg przykładów aktywności biblioteki, którą reprezentowała: spotkania literackie i autorskie (z pisarzami, artystami), wystawy, konkursy, kiermasze wymiany książek, gawędy z udziałem nauczycieli w cyklu „Mistrzowie nie odchodzą...”, spotkania promujące albumy, przewodniki pt. „Bibliotekarz w podróż”, czy Bibliotekarskie Festiwale Kulinarne pod hasłem: „Kuchnia i literatura”, „Czytanie i gotowanie łączy pokolenia” oraz „Inspiracje literacko-kulinarne”. Zielonogórska biblioteka jest też organizatorem Forum Bibliotek Szkolnych Województwa Lubuskiego. Szereg pomysłów na promocję czytelnictwa przedstawiła dr Beata Janik (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie) w wystąpieniu *Jak zachęcić do czytania? Formy promocji czytelnictwa na przykładzie działalności bibliotek i szkół za granicą*. Referentka zwróciła uwagę na znaczenie tworzenia przyjaznego dziecku środowiska czytania (klasowe biblioteki, wolny dobór książek, tworzenie czytającej społeczności). Przytaczając pomysły z Finlandii, Wielkiej Brytanii, Szwecji oraz z własnego środowiska dr B. Janik inspirowała nowatorskimi projektami upowszechniania książki. Podkreślała, że to nauczyciele powinni wychodzić z coraz to nowymi pomysłami w pracy z uczniem, np. dzielenie się z dziećmi wrażeniami z lektury (dzienniki lektur), dyskusje o młodzieżowych bestsellerach, tworzenie mapy miejsc „zwiedzonych” dzięki czytaniu. Kolejne propozycje zachęcające do czytania to: booktalkingi (gawędy o książkach) i Book Tastingi („degustacja” książek) w Internecie, czytanie poezji z wykorzystaniem podkładu muzycznego (np. hip-hop), adaptacje literatury w formie komiksów, tworzenie „karty menu” z tytułami lektur, zapraszanie ludzi znanych do promowania czytania. Ponadto wykorzystanie do promowania czytelnictwa TIK, plakatu, prezentacji w programie Prezi, wystaw bibliotecznych. Panel zakończył się wystąpieniem zatytułowanym *Kółko teatralne formą promocji czytelnictwa* dr Anny Biernackiej (Szkoła Podstawowa

nr 80 w Krakowie), a właściwie występem uczniów koła teatralnego tej szkoły. Uczniowie jako formę promocji czytelnictwa zaprezentowali przedstawienie „Romeo i Julia na wesolo”, stanowiące znakomity przykład pracy z literaturą, kształtowania kreatywności oraz aktywności twórczej młodzieży.

Ostatnią część obrad rozpoczęły *migawki* z lokalnej telewizji. W Kronice Krakowskiej media informowały o odbywającym się Forum Bibliotek Pedagogicznych i jego celu, czyli szukaniu nowych pomysłów na czytelnictwo w Polsce, a wypowiedzi udzielił: dyrektor PBW Anna Piotrowska, dr. Agnieszka Fluda-Krokos, prof. J. Wojciechowski, prof. J. Kostecki, dr hab. Grzegorz Nieć.

Drugi panel poprowadziła dr hab. Maria Konopka (członek Rady Naukowej PBW w Krakowie), a pierwsza wystąpiła w nim dr Lidia Ippoldt (Biblioteka Pedagogiczna w Skawinie) z referatem *Z książką w dziecięcą krainę nieczytania – prezentacja z elementami warsztatu*. Referentka, wykorzystując bajkę swojego autorstwa, dowodziła, że choć czytanie uczy myślenia, pobudza wyobraźnię, dostarcza emocji, poszerza wiedzę, przynosi dobre wzorce, rozwija umiejętności, wyrabia cierpliwość, to uczniowie czytają coraz mniej. Pytała „czy sięgnęliby po książkę gdyby była zabroniona?”. W referacie pojawiły się pytania i odpowiedzi nawiązujące do metod pracy z książką w przedszkolu, w szkołach w klasach młodszych oraz na warsztatach propagujących czytelnictwo. Teatryk obrazkowy *Kamishibai jako narzędzie edukacyjne i alternatywna forma czytania* był przedmiotem wystąpienia doktorantki Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie Anny Walaskiej (Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krakowie). Prelegentka skupiła się na omówieniu pomysłu zapożyczanego z Japonii, służącego jako nowa pomoc dydaktyczna i edukacyjna, a także niecodzienne spotkanie z książką. O wzroście popularności teatryku świadczy fakt, że obecnie trzy oficyny zajmują się wydawaniem kartonowych plansz (kart narracyjnych) potrzebnych, poza parawanem i osobą opowiadającą lub czytającą tekst, do prowadzenia zajęć. Na zajęciach dziecko pełni rolę widza, ale też może być narratorem, ilustratorem obrazków lub autorem przedstawianych opowiadań. Kamishibai jest doskonały jako element bajkoterapii. Ofertę Wydawnictwa Naukowego PWN *IBUK Libra – sprawdzona technologia dla edukacji i rozwoju* zaprezentowała Anna Radoszewska. Mówiła o bogatym księgozbiorze biblioteki internetowej (ponad 21 tys. książek), w tym publikacji specjalistycznych, naukowych i beletrystycznych. Przedstawiła korzyści, płynące dla instytucji, a wynikające z tej formy udostępniania zbiorów (narzędzie wspierające komunikację z czytelnikiem, intuicyjna wyszukiwarka, rozbudowane statystyki) oraz wynikach opinii użytkowników zebranych w przeprowadzonym sondażu i bezpłatnych szkole-

Nowe Ogólnopolskie Forum Bibliotek...

niach dla bibliotekarzy. Jako ostatnie z referatem pt. *Przygoda z książką – warsztatem dla ucznia i nauczyciela* wystąpiły Elżbieta Rafalska i Aleksandra Kopczyńska (Biblioteka Pedagogiczna w Zamościu), przedstawiając alternatywne formy czytania, uczące wyobraźni (np. Kamishibai, grafoskopowe etiu-dy teatralne, gry i zabawy dydaktyczne), aktywizujące formy zajęć (np. cykl „Poezja to radość i emocje”), a także udział w ogólnopolskich kampaniach promujących książki i akcjach organizowanych przez zamojską bibliotekę.

Konferencja zakończyła się dyskusją. Znalazły się tu refleksje na temat pracy nauczyciela bibliotekarza, która nie należy do bezstresowych, ale w której trzeba wychodzić naprzeciw określonym priorytetom. Dalej przypomniano bogactwo pomysłów i inspiracji w zaprezentowanych referatach oraz chęć dzielenia się nimi. Edukacja czytelnicza powinna trafić do środowiska bibliotek szkolnych, apelowano zatem o szukanie nowych przestrzeni do działań. W dyskusji podkreślono rolę nauczyciela bibliotekarza dziś, bibliotekarza zachęcającego młode pokolenie do czytania, poszukującego sposobów do zaciekawienia książką. Wskazywano na rolę wychowania domowego oraz na znaczenie środowiska szkolnego mającego wpływ na postawę ucznia, który obcu-jąc z cyfrowym światem powinien odczuwać też potrzebę sięgania po książkę tradycyjną.